



# RUIMTE IN

Revolutie of niet, in de Egyptische woestijn werd gemolken en wordt gemolken. Dina Farms, het grootste melkveebedrijf van Egypte, heeft bovendien grootse groeiplannen. En: 'Er is zeker ruimte voor Nederlandse ondernemers'.

## Melkvee in de woestijn

**H**et begin van Dina Farms herinnert Mohamed Waeer zich nog maar al te goed: „Toen we begonnen was hier helemaal niets, we kamperden in tenten in de woestijn.“ De manager van de veeafdeling van Dina Farms vertelt het in een vergaderzaal met airconditioning. We bevinden ons op anderhalf uur rijden ten noorden

van de Egyptische hoofdstad Caïro, een chaotische auto- en huizenzee met meer dan 20 miljoen inwoners.

Het begin van Dina Farms, waarover Waeer het beheer heeft, was in 1987. Bijna 25 jaar na de tenten in de woestijn is het bedrijf inmiddels de grootste melkveehouderij van Egypte, en een van de grootste bedrijven in het Midden-

Oosten. Tot vorig jaar telde het bedrijf 4.000 Amerikaanse Holsteiners, inmiddels zijn het er al 7.100. „Uiteindelijk willen we naar 12.000 koeien“, vertelt Waeer zelfverzekerd.

Naast melkkoeien heeft het bedrijf ook nog eens 2.500 stuks slachtvlees. De afgelopen jaren verkocht Dina zo'n 500 stuks jongvee per jaar, maar daarmee is Waeer gestopt. „We gebruiken



# EGYPTE

ken de melkkoeien voorlopig om onze eigen veestapel uit te breiden."

## Behoefte aan professionalisering

Het veebedrijf, gelegen langs de Desert Road tussen de metropolen Caïro en Alexandrië, ligt daadwerkelijk midden in de woestijn. Waar 20 jaar geleden geel zand nog zo ver reikte als het oog kon zien, zijn nu landbouwbedrijven gevestigd, nieuwe woonwijken, industrieterreinen en sinds kort ook een vierbaansnelweg. Egypte ontwikkelt zich razendsnel. Terwijl het land 50 jaar geleden 20 miljoen inwoners had, zijn het er nu 80 miljoen. De komende decennia neemt dit toe tot 150 miljoen.

Om al die monden te voeden heeft Egypte behoefte aan professionalisering van de landbouwsector en een stijgende productie. De traditionele Egyptische boer woont in de smalle groene strook langs de Nijl, de le-



**Het Egyptische Dina Farms: naast melkvee op ruim 8.000 hectare geïrrigeerde woestijngrond onder meer tafeldruiven, citrusvruchten, aardappelen, graan en mais.** Foto's: Ronald de Hommel.

Melkstal, waar in hoog tempo wordt gemolken. Elektronische schermen tonen het koenummer en de melkproductie. „We gebruiken een digitaal I&R-systeem met eigen eartags.”



## Mohamed Waeer (57)

**Bedrijf:** Dina Farms, ten noordwesten van hoofdstad Caïro, is met 7.100 Amerikaanse Holsteiners 't grootste melkveebedrijf van Egypte. Melk wordt gepasteuriseerd en deels tot melkpoeder verwerkt. 2.500 stuks slachtvlees. Op 8.000 ha geïrrigeerde woestijngrond teelt van o.a. citrusvruchten, aardappelen, graan, luzerne en mais. Bedrijfsleider dr. Mohamed Waeer (57) heeft veel internationale ervaring en werkt er al bijna 25 jaar.  
**Strategie:** Dina Farms wil groeien naar 12.000 melkkoeien.





**Tegenover de stallen staan de kalveren in de open lucht, in eenvoudige metalen boxen op het warme woestijnzand. De boxen zijn afdekt met een stuk golfplaat.**

vensader van Egypte. Hij heeft minder dan 1 hectare land en houdt een paar buffels of koeien voor eigen gebruik. Dit mag inefficiënt klinken, de productie ligt wél nabij het maximaal haalbare. Bovendien wordt min of meer alle vruchtbare grond langs de Nijl gebruikt.

Logische consequentie: uitbreiding van het landbouwareaal en de veehouderij kan alleen in de woestijn plaatsvinden. Dat ziet ook Mohamed Waeer. „De Nijldelta is te vol, te vies, te kleinschalig. Daar vind je de traditionele Egyptische keuterboer met een paar koeien. Zijn land is verdeeld onder zijn zonen, hij gebruikt te veel kunstmest en pesticiden, en nabij de Middellandse Zee heeft hij problemen met verzilte bodems. In de woestijn daarentegen hebben we ruimte genoeg, de lucht en het land zijn schoon, en er is ondergronds water vorhanden.”

Om dat laatste te bewijzen, toont Waeer een van de 120 putten op het 8.000 hectare grote landbouwbedrijf. De putten gaan tot

150 meter diepte in. „De waterspiegel is in al die jaren niet noemenswaardig gedaald”, althans, volgens Waeer.

De Egyptenaar lijkt echter een iets mooier plaatje te schilderen dan de werkelijkheid: verscheidene andere gesprekspartners melden Melkvee 100plus dat de waterspiegel in de regio wel degelijk daalt en dat vele putten illegaal geslagen worden. Waeer: „Voor de toekomst hopen we op een nieuw kanaal vanaf de Nijl, dat water in onze richting moet brengen.”

#### **45 graden in de schaduw**

Dat het goed gaat met Dina Farms, blijkt wel uit het feit dat de bedrijfsleiding afgelopen jaar liefst 5 miljoen dollar investeerde in nieuwe, uit de VS geïmporteerde melkstallen voor de Holsteiners. Volgens Waeer hebben de dieren, die buiten in de schaduw staan, geen problemen met de woestijnhitte. „We hebben coolers geïnstalleerd. Vanaf een bepaalde temperatuur en luchtvochtigheid springen de vernevelaars automatisch aan. Alleen in de zomer, wanneer de temperatuur tot 45 graden oploopt, passen we ons melkschema aan. Melken in de middaguren, op het heetst van de dag, doen we dan niet.”

Door efficiënt gebruik van genetisch materiaal is de productie van de Holstein-koeien de afgelopen decennia duidelijk gestegen. „We zijn van 6,5 naar 11 ton gegaan. Dat betekent zo'n 30 liter melk per koe per dag. Onze melk heeft met 3,5 procent vet en 2,5 procent eiwit een goede kwaliteit.”

Tegenwoordig produceert Dina Farms dagelijks meer dan 200 ton melk. Daarnaast levert ze zo'n 25 ton melkpoeder per dag, afkomstig uit haar eigen fabiek. Verder produceert het bedrijf ook Gouda- en Edammer-kaas en yoghurt.

In heel Egypte bestaan slechts vijf of zes



**Waar 20 jaar geleden geel zand nog zo ver reikte als het oog kon zien, liggen nu landbouwbedrijven, woonwijken, industrieren en sinds kort een vierbaanssnelweg. Egypte ontwikkelt zich razendsnel.**

melkfabrieken. De verwerkers hebben dan ook veel macht bij de prijsvorming. Dat weerspiegelt zich in de melkprijs. Die lag drie jaar geleden nog bij 43 eurocent per liter, maar de grootste verwerker, het Saoedische bedrijf Juhayna, schroefde dat terug naar €0,30. Inmiddels is de prijs weer gestegen naar circa 34 cent per liter, maar volgens onderzoek door de universiteit van Caïro zou de prijs minstens 40 cent per liter moeten bedragen.

#### **Ziekten punten van aandacht**

Volgens de vereniging van Egyptische melkproducenten (Empa) liggen de marges zo laag dat veel ondernemers niet voldoende kunnen investeren. Juist die investeringen in nieuwe stallen, melktanks en melkinstallaties vormen vaak de grootste kostenpost voor Egyptische boeren. Om de kosten te drukken komt het voor Dina daarom aan op grote getallen en een hoge omzet. Verder komt bijna al het krachtvoer dat de melkkoeien eten, van Dina Farms zelf. Het is een mix van luzerne, mais en granen. Alleen het bijgemengde soja wordt geïmporteerd.

Hoewel het melkveebedrijf voor de wind gaat, zijn er volgens Waeer altijd zaken



**De dieren buiten in de schaduw kunnen tegen de woestijnhitte. Coolers zijn geïnstalleerd. Vanaf een bepaalde temperatuur en luchtvochtigheid springen de vernevelaars automatisch aan.**



waarop gelet moeten worden: „Onze watervoorziening blijft een punt van aandacht, en daarnaast ook de ziektesituatie. Onze koeien worden regelmatig gevaccineerd tegen ziektes; we hebben te maken met brucellose, MKZ, Rift Valley Fever en TB.”

#### **Woestijnhitte geen probleem**

In de middaghitte van de woestijn zoeken de Holsteiners uiteraard de schaduw op. Ze staan op betonnen vloeren, waar één keer per dag de mest van af wordt geschraapt. In totaal kent Dina Farms acht open stallen voor elk 1.000 koeien. Tegenover de stallen staan de kalveren in de open lucht, in eenvoudige metalen boxen op het warme woestijnzand, afgedekt met een stuk golfplaat. Een warme woestijnbries waait door de boxen; de runderen daar maken een tevreden indruk. Op het dak van de boxen liggen flessen melk. „Dat is hergebruik op z'n Egyptisch”, lacht Waeer. „We halen melk die de houdbaarheidsdatum heeft overschreden weer op uit onze winkels en geven het de kalveren. Het is de melk die we hier zelf in onze eigen fabriek gepasteuriseerd hebben, dus daar kan weinig mee mis gaan.”

Wat verder toont hij in een schone, koele ruimte de precoolers en melktanks van DeLaval. 3,3 graden geeft de thermometer aan. Erachter bevinden zich de moderne DeLaval-melkinstallaties, waar de Egyptenaren in hoog tempo de Holstein-koeien melken en vloeren schoonspuiten.

Elektronische schermen geven het nummer van de gemolken koe en de melkproductie aan. „We gebruiken een digitaal I&R-systeem met eigen eartags; elke koe heeft een eigen database.”

Dat de loonkosten in Egypte laag zijn, zal geen verrassing zijn. „De werknemers verdienen 1.000 Egyptische pond, dat is zo'n 120 euro per maand.” Daarmee betaalt Dina werknemers voor Egyptische verhoudingen goed. Geen wonder dat gemotiveerd personeel zichzelf bij het bedrijf aandient. In totaal werken ruim 400 Egyptenaren in de veeafdeling van Dina; dat is inclusief de vleesverwerking.

#### **1.400 Holsteiners uit Nederland**

Het vinden van geschoold personeel is volgens Waeer waar het echt om draait: „Er zijn hier geen westerse melkveehouders, maar een Nederlands bedrijf zou hier prima kunnen produceren. Het is niet moeilijk een bedrijf op te zetten, koeien te kopen, een bedrijf te runnen. Geschikte mensen vinden is het moeilijkst.”

Dat het voor buitenlandse investeerders mogelijk is om op de Egyptische markt succesvol te zijn, bewijst Danone. Onlangs importeerde het bedrijf nog 1.400 Holsteiners uit Nederland. Verder investeren ook Saoedi-Arabische bedrijven in de melkveehouderij in Egypte. In eigen land wordt dit ontmoedigd, vanwege de waterschaarste daar.

Hoe ziet de toekomst voor de melkveehouderij in Egypte eruit? Mohamed Waeer begrijpt



**Producten van Dina Farm liggen op 20 verkooppunten verspreid over Egypte. Het land heeft behoefte aan professionalisering van de landbouwsector en een stijgende productie.**

dat buitenlandse investeerders na de revolutie van afgelopen februari voorlopig even de kat uit de boom kijken: „De revolutie is nog heel jong, het is nog een baby'tje. En we weten nog niet wat het baby'tje gaat doen.”

Uiteindelijk zijn er echter kansen te over, denkt hij: „De melkconsumptie stijgt. Er zijn weinig grote bedrijven. De efficiëntiegraad kan duidelijk worden verhoogd. Het Nederlandse bedrijfsleven kan machines, melkinstallaties en koeien exporteren. Of direct in een melkveebedrijf in Egypte investeren.”

**Jeroen Kuiper**